

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO S PRILOGO ANGELČEK.

Leto 52.

Ljubljana, maja - junija 1922.

Štev. 5.-6.

Krizostom:

Nedolžnost.

V očeh miru
sijaj,
na ustnicah
smehljaj

A v srcu — kaj
kipi? —
Tam lilij raj
dehti.

V rokah srebro
cvetè,
v laséh zlató
se pnè.

Le glej rad vanj
zavzet,
pa sam boš čist
in svet!

Papež Pij XI.

Peter umrje, a Cerkev ne umrje. Dne 25. januarja t. l. so položili k časnemu počitku v cerkvi sv. Petra v Rimu truplo blagopokojnega svetega očeta Benedikta XV., a že 6. februarja je preletela svet vesela novica: Imamo novega svetega očeta — papeža Pija XI.! V to najodličnejšo človeško službo je bil izbran kardinal Ratti, nadškof v Milanu. Spet se je sredi razburkanega sveta pokazala trdna obljuba Gospodova: „Glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta.“ (Mat. 28, 20.) Ves svet, krščanski in nekrščanski, je čutil, da ne more preko te volitve brez zanimanja.

Novi papež — z rodbinskim imenom Ahilej Ratti — je bil rojen dne 31. marca l. 1857. v kraju Desio blizu Milana, v Gornji Italiji. Njegov oče je bil delavec v predilnici. Otrok je bilo v družini petero: štirje bratje in ena sestra. Razen papeža živita danes le še brat Fermo in sestra Kamila. Mati je umrla papežu šele pred dvema letoma. Onda je bil on že papeški nuncij na Poljskem.*

Študiral je mladi Ahilej Ratti najprej doma v Desio in se je že zgodaj odločil za duhovski stan, dasi je bil vedno zelo živahne narave, zmeraj razpoložen za igre in za razna drzna otroška podjetja. Iz tega vidimo, da gresta svetost in veselo srce prav dobro skupaj. Gimnazijske šole je dovršil mladi Ratti po okoliških gimnazijah, maturiral pa v Milanu. Kot dijak je hodil na počitnice k svojemu stricu Damijanu Ratti, ki je bil prošt v Assu. Ta je svojega nečaka zelo ljubil, ga gmotno podpiral, navajal na čednostno življenje in bodril na znanstveni študij. Pri svojem stricu je bil mladi Ratti predstavljen tudi nadškofu grofu Calabiana, ki se je odslej zelo zanimal za dobrosrčnega, pobožnega dijaka in ga po maturi tudi poslal v Rim na lombardski kolegij. Takó mu je odprl pot navzgor.

V Rimu si je pridobil mladi Ratti trojen doktorat: iz modroslovja, bogoslovja in cerkvenega prava. Leta 1879. je bil posvečen v mašnika in je pel novo mašo na grobu sv. Petra v Rimu.

Po končanih študijah je bil profesor bogoslovja v Milanu, potem prav ondi dolga leta knjižničar v slavni ambrozijanski knjižnici. Od tam je bil leta 1911. poklican v še bolj slovečo vatikansko knjižnico v Rimu. Videti je torej, da je sveti oče velik ljubitelj knjige. A ločiti se je moral od nje. Bog ga je klical više. Leta 1918. je bil poslan kot apostolski vizitator na Poljsko, naslednje leto je bil ime-

novan za nadškofa, a leta 1921. za kardinala - nadškofa s sedežem v Milanu. In še više ga je zvala volja božja. Dne 6. februarja je javil rimski dopisni urad Agenzia Stefani: Iz dimnika na Sikstinski kapeli se je pred nekaj časom dvignil bel oblak dima v znak, da je izvoljen papež. — In kmalu za tem: Za papeža je izvoljen milanski nadškof Achille Ratti in si je izbral ime Pij XI.

Novi papež je globoko pobožen mož, priznan učenjak, ponižen in ljudomil, a tudi odločen in neustrašen. Zanimivo je, da je bil dolga leta navdušen turist: bil je celó na Mont Blancu (4810 m) in se je vrnil čez ledenik Dôme, česar pred njim še nihče ni poskusil.

Da! mu Bog dolgo, mirno in slavno vlado v srečo svetá in v čast božjo!

Jernej Popotnik :

Doma.

čaščica mila, le poj, le oznanjaj mi veselo jutro na domačih tleh! K oknu sem stopil in se naslonil na polico, da te lahko čujem v sobo in da te lahko tudi gledam, kako se ziblješ vsa radostna na vršičku breskve v vinogradu pod hišo, kako se klanjaš na vse strani in se obračaš proti oknu, k meni, zdaj z migljajočim repkom, zdaj zopet z rujnimi, od gostolenja napetimi prsi. Vem: nikomur drugemu ne prepevaš kakor meni in moji vrnitvi... Ti tvoji sladki glasovi so mi dobro znani iz moje mladosti. Mili in dragi so mi, kakor mi je mil in drag samó rodni kraj. Takrat, v tistih mladostnih dneh, taščica drobna, sva bila midva gorka prijatelja. Zjutraj zarana in pozno pod mrak sem te hodil poslušat v gozd, ki me je vabil s svojim svežim zelenjem, da bi mi natrosil veselja v srce. Čez dan sem te poslušal v vinogradu ali pa v obgoščju za holmom. Čepel sem skrit za gostim vejevjem in sem te opazoval ter sem te imel rad kakor rojstno hišo in domača polja, rad kakor mater in očeta in bratce in sestrice ter vse druge blaže ljudi. Tako se mi je globoko vkoreninila v srce ljubezen do tebe in ostala je v njem do današnjega dne prav taka kakor nekdanj... Ko sem bil pa odšel v širni svet, sem se poleg svoje domačije spominjal tudi tebe, ptičica ljuba: kakor da si predstavljajca domače zemlje, domačih dobrav, holmov, travnikov, vinogradov in gozdov. — — —

Pomišljaj sem se, ko me je bil pričel vabiti svet. Da bi zapustil dom, kjer je tako gorko in prijetno? Da bi zapustil gozdove in travnike ter tebe, taščica? . . . Ne, nikdar ne! . . . Ali svet me je silneje vabil: Vstani, zadeni svojo culo ter pojdi! Tako lepo je tam zunaj za hribi, takó zlato solnce sije tamkaj . . . Kaj bi čepel vedno doma? Pojdi, ne obotavljaj se! — Vabil je svet in naposled me je izvabil. Srce mi je zahrepenelo, od koprnenja so se mi širile prsi. Konec je bilo vseh mojih pomislekov. Dvignil sem se, zadel sem si culo na ramo in sem šel v svet . . .

Kod si hodil, kje si bil, o mladenič? . . . Prostran je svet, cest je mnogo, potov in stez še več. Šel sem, nisem vprašal, ne kod, ne kam; srce, hrepenenje me je gonilo. Vrgel sem se v šumni vrtinec življenja, v nemirno tekočo reko vseh sladkosti, kar jih nudi svet. Zgodilo se mi je, kakor sem bil sanjal: Zlato solnce mi je sijalo, brezoblačno, čisto nebo se je bôčilo nad menoj. Vedno dalje me je vozil ponosni tok življenja, vedno lepše pesmi so mi zveneale z zemlje in z neba, k zvezdam sem iztezal roke, komaj še so se dotikale moje noge zemeljskih tal . . . Da bi ne bil prišel tistim blaženim časom nikdar kenecl . . . Toda drugače mi

je bilo sojeno: Prej zlato solnce je nenadoma otemnelo, svetlo nebo so prepregli črni oblaki, zvočno doneče pesmi so potihnile, in vse zvezde, ki so se mi zdele časih tako blizu, so mahoma izgubile v nedosegljivo neskončnost. Iz šuma zmagoslavnih zborov je stopil predme angel z gorečim mečem ter me je izgnal iz raja. Ko sem se prebudil ter se iztreznil, sem šele spoznal, kje da sem. Kakor Sahara dolg in širok prepad se je razprostirala vseokrog mene zemlja. Bil sem sam.

Ne lažejo se pesniki, ki pravijo, kako bel, bel da je svet. Res je, lep, bel je svet, če ga gledaš skozi očali sreče, za svoj tek življenja dušno in telesno preskrbljen. A ne lažejo se tudi tisti pesniki, ki pravijo, kako črn, črn da je svet; poglej namreč svet skozi očali nesreče, zapuščen in beden, potrť na duši in na telesu, in ne boš se smejal, kakor se smejo tisti, ki imajo do tega trdne vzroke. Jaz sem gledal svet skozi obojne očali; zdaj vidim, kako žalostno solnce mi sveti, in nič več se ne smejim.

Lepo življenje — kakor v paradizu sem imel za seboj; pred menoj pa so se pričela viti na vse strani trnjeva pota. Hajdi, brate! In stopil sem na ta trnjeva pota, da so mi krvavele noge; težak križ mi je upogibal hrbet, obraz so mi razrezavale skrbi, z usten mi je za vedno pobegnil smehljaj. Hodil sem, hodil, a trnjevih potov ni bilo nikjer ne konca ne kraja. In jih tudi — to dobro vem — nikdar ne bo konca. Pusto in dolgočasno je bilo na tistih samotnih potih, pod tistim svinčenim nebom, pod tistim mrkogledim solncem, ki je brlelo kakor slaba leščerba. Osamljen, od vseh pozabljen, sem taval prek trnja, križ na hrbtu, upognjen globoko do kolen.

Vse sem bil izgubil. Samo hrepenenje mi je še ostalo, in poleg hrepenenja se je oglasilo v meni tudi domotožje. Žalostni časi so prišli, postaral sem se od trpljenja. Toda hrepenenje me je vodilo vedno dalje, četudi čez trnje. Kakor Ahasver, brez miru, brez počitka, sem potoval vedno naprej... Navsezadnje sem vzljubil svoj težki križ in svoja trnjeva pota. Bolj ko so bile okrvavljene moje noge, bolj mirno in zadovoljno je bilo moje srce. Imel sem svoj svet zase, to neizmerno Saharo mojega doma; vse ostalo je bilo zdaj zame brez pomena — kakor slepcu očali. In tešila me je zavest, da nisem sam; zakaj razen mene je zdihovalo in stokalo na vseh tistih krajih še mnogo trpinov...

Domotožje, poprej majhno, skoraj neznatno, pa se je začelo večati v meni od dne do dne bolj. Mati draga, mati moja, ali je mogoče, da sem te kdaj res zapustil? Ali je mogoče, da sem zapustil vas, travniki in gozdovi, ter tebe, taščica?... Ah, kako črna je tujina, kako črn in krut je svet! Nikjer stalne sreče, nikjer utešenja, vse sama prevara, laž in hinavstvo in sovraštvo! Samo na tvojih prsih, o mati, rodni kraj, domovina, samo tam je sreča, je utešenje... Dovolj prevare sem zaužil na tem svetu. Za bleščečo peno sem zagrabil in sem mislil, da sem našel srečo. Zdaj se je ta pena razblinila — in okrog mene se razpenja vsepovsod v ostrih krogih edinole trnje... Samo enkrat bi bil še rad doma, samo enkrat bi se rad odpočil v očetovi hiši, samo enkrat bi se te še rad oklenil, mati,

zlata moja mamica! Zahrepenel sem po kratkem počitku na domači zemlji. Ne za dolgo — samo za toliko, da se nekoliko oddahnem, da se nasrkam lepote domačih polj in dobrav, da se naslišim tvojega ljubkega petja, taščica! Potem grem zopet nazaj; vajen sem svojega križa in svojih trnjevih cest... Gloda naj naprej v meni domotožje, razjeda me kakor živ črv v mesu...

In zdaj, po dolgih, dolgih letih trpljenja sem vendar enkrat doma! Tako prijetno je tukaj v tej majhni hiši na holmu, tako gorko, tako blago! K peči bi se stisnil in bi nikamor ne šel več... Taščica zunaj na breskvi, le poj, poj, tako rad te poslušam! Iz tvojega ljubkega žgolenja zvené spomini na mojo mladost...

Kako sladek je ta počitek na rodnem domu, v domačem kraju! Kako prijazno sije zunaj solnce, kako lepo modro nebo je razpeto nad žoltimi, po gričkih navzdol vijočimi se polji!... Močnega se počutim. Ko bom odšel nazaj na svoje trnjeve ceste, bom spočít, kakor pomlajen, blagoslovljen od vonja domačije. Z lahkoto in ljubeznijo bom spet nosil svoj križ. Trni, pa naj bodo še tako ostri, bodo zame lepši in mehkejši kakor žametno razcevele mačehe in orhideje... Zvezd pa, za katerimi sem nek-daj hrepenel, tako ne bom nikdar dosegel. S križem na plečih prek trnjevih planjav — to bo moja pot. In cilj? Visoke zvezde so bile nek-daj moj cilj; a davno je že tega, kar so mi te zvezde izginile za obzorje neba... Takrat pa, ko bom omagal pod tabo, težki križ, in te poljubil z umirajočimi ustnicami, ne odvrni svojega pogleda od mene, Gospod! Veliko sem grešil, a veliko sem se tudi pokoril. In človek, kdorkoli boš šel mimo mojega groba, daj, pomoli še zame en oče naš!...

A zdaj — proč, mrke misli! Ne klicati več preteklosti, ne se ozirati v bodočnost!... Prav na hladno steklo sem pritisnil svoje lice; komolca, oslonjena na polici, sta mi skoraj odrevenela. Slonim také in te še vedno poslušam, taščica rujnogruda, kako mi sladiš ta počitek s svojim neumornim žgolenjem. Tudi zvečer bom spet poslušal tvoje gostolenje. V gozd za hišo bom šel in te bom počakal v grmovju, v tistem gostem leščevju, kjer navadno sama prepevaje večeruješ. Z mrakom vred boš priletela k meni in bova sama... sanjala... sanjala... o počitku.

Po L. Ganghoferju Fr. Govekar:

Pomlad in vojska.

Moderna pravljica.

Bobneče, šumeče vršanje je šlo pred njo.

Močan veter je zavel preko šum in zazibal vrhove dreves ter stresal z drevja sneg, ki se je zdaj na tleh tajal in zgineval. Pa vihar se je ulegel, in le še mil, lahen, topel veter je pihal. In tedaj so vedeli ljudje: od juga sèm prihaja — ona, lepa mladenka cvetočega obličja, v roznati obleki, z zlatimi lasmi...

Vedrega lica je stopala čez gore, hribe in griče. V rokah je imela potno palico in cvetoče lilijino steblo. Njena obleka je bila iz samih cvetočih rož.

Pojoč in vriskaje je hitela čez gorske vrhove in kamor je stopila, je vdahnila novo življenje: rjava, posušena, vela trata je ozelenela, cvetice so priklile na dan, drevje je pogrnalo, vse je zabrstelo v novem cvetju.

Tedaj je dospela do lepe ravnine in stopala vriskaje po beli cesti naprej. V hipu pa prestrašeno obstoji; pokaže se ji čudna, žalostna slika... Daleč naokrog zagleda samo razdejanje, groblje: trate rjave, požgane, trava pohojena, grmovje poteptano, drevje posušeno, golo, podrti, bivališča razrušena, na njih prostoru razvaline, vse porušeno v prah... Nikjer ni slišati ptičjega speva, le črni krokariji letajo s hreščočim, hripavim glasom po zraku, ki vonja po dimu, po pogorišču...

In sredi tega razdejanja — čudna podoba: orjaška postava sedi na kupu pogorišča. Blistečo čelado ima na glavi, z blatom in krvjo oškropljen, ves ožgan plašč pokriva njeno velikansko telo in njen obraz tako, da se vidi le dvoje žarnih, ognjenih oči...

Ko zagleda ta čudna, skrivnostna postava lepo mladenko, ji zakliče z grmečim glasom:

»Kdo si?«

»Pomlad sem,« odvrne mladenka z zvonkim glasom.

»Kje si se tako dolgo mudila?«

»Vklenjeno me je držal ledeni gorski velikan. A ko sem začula velikonočne zvonove, raztrgala sem s silo vezi, ki so me oklepale, in začela sem radostno potovanje. Toda, kdo si pa ti?«

»Jaz sem vojska...!« dé velikanska postava, pa skoči kvišku in razgrne plašč, ki je zakrival silno telo. Ob pasu ji visi svetel meč in krvav bič. Bledo in suho je njeno strašno obličje, in kakor kače se ji vijejo lasje okrog glave. Prasketajoči bliski švigajo z njenega svetlega oklepa, dim se kadi izpod silnega telesa, teče curkoma z nje in kaplje se sproti izpreminjajo v tekoče potoke...

»Kaj pomenijo ti potoki?«

»To so solze, ki se pretakajo radi mene...«

Boječe odhiti pomlad naprej. A v strahu začuje, kako stopa vojska za njo trdih korakov, kot bi padalo železo in bi se vlekla verige.

Kamor stopi pomlad, povsod vse nanovo zazeleni in vsa dežela zazari v svetlem sijaju in blesku. A pod nogami vojske se spet vse izpremeni v razdejanje in puščo.

Tako stopata nemo dalje...

Kar zagleda pomlad ob poti zalo deklico, ki si zakriva obraz z rokami in bridko joka.

»Skrij se ali vsaj zagrnj se v svoj plašč!« veli pomlad vojski. »Ko bi fe dekle ugledalo, bi utegnilo skoprneti od strahu!«

In pomlad vrže jokajoči deklici šop cvetic v naročje. A mladenka se ne da utolažiti.

»Zakaj jočeš?«

»Jokam, ker sem tako zapuščena že vrsto let. Še kot otroku mi je ugrabila vojska dragega očeta, in moja mati je od žalosti umrla...«

Oči dekletove se iznova zaiskre v solzah.

Žalostno pogleda pomlad na vojsko.

»Oh, obrni se in vrni! Ali ne gane nobeno gorje tvojega srca?«

»Moje srce je trdo kot železo in kamen!« odgovori vojska.

Stopata dalje. Dospeta v vas. Prav ob cesti stoji cerkev. Lepo zvonjenje se čuje iz zvonika. V cerkvi doné orgle, in zdi se, da sto in sto glasov poje pobožno sveto velikonočno pesem. »Oh, vrni se!« spet zaprosi pomlad vojsko z nežnim glasom. »Ukloni se njemu, ki je prinesel ljudem mir in ljubezen.«

»Moja pravica sega dalj ko njegova. Preden je bil on, sem bila na svetu jaz,« zamrmrá vojska.

Služba božja mine in ljudje se vsujejo iz cerkve.

»Skrij se, zagrnj si obraz!« spet zaprosi pomlad svojo spremljevalko. Pa komaj izpregovori, že prihitijo mladeniči in mladenke mimo. Veseli so. Čutijo namreč, da prihaja pomlad. Pozdravljajo jo z glasnimi pesmimi in rajanjem. A čisto to veselje ni! Pomlad vidi in čuti, da tem ljudem nekaj teži srce in da jim težka misel tare prsi.

»Kako da ni vaše petje tako veselo in vriskajoče kot sicer ob prihodu pomladi?« jih vpraša.

»Ker nas mori velika skrb,« odgovore. »Bojimo se, da ne prihajaš sama, ampak da imaš hudo tovarišico...«

Tedaj se divje zakrohota vojska in odkrije obraz...

Hipoma utihne petje. Strašen, presunljiv krik se razjekne. Zbegane žene in matere se oklenejo svojih mož in sinov. — — A vojska iztegne svojo jekleno roko in iztrga moze ženam iz objema in sinove z naročja jokajočih mater — — — Noben vzdih, nobena prošnja ne pomaga nič — — —

Kamor stopi vojska, povsod je sovraštvo, ločitev, smrt, razdejanje. Otožna odhiti pomlad. Toda za seboj sliši trde korake vojskine. Prideta v temen gozd. Prav ob cesti blesti krasno jezero, čisto ko kristal.

»Idi le naprej,« dé vojska in potegne meč. »Tam je moj cilj,« pokaže.

»Vrni se, vrni,« zaprosi pomlad. »Glej, tam je moje najlepše, najljubše bivališče. Ali naj bo tudi to opustošeno, razdejano od tvojih korakov? Ali naj vsi, ki me tako željno pričakujejo, preklinjajo moj prihod zato, ker mi slediš ti, ker hodiš ti za menoj?«

»Ne trati časa, saj vedó, da pridem,« zahrope vojska.

»Kako strašna si! Ali si že kdaj videla svoj lasten obraz? Daj, pokažem ti ga!« — In pelje vojsko prav k jezeru. Veli ji, naj pogleda v to mirno, globoko vodo. A ko vojska pogleda v jezero ter zagleda v njem svojo strašno, s krvjo oškropljeno podobo, se prestraši, da ji od strahu pade meč v jezero...

Zašumi, ko pljusne orožje v vodo in se pogrezne na dno. A ko se to zgodi, se zdi, kakor da se začujejo prečudni glasovi. Tako je, kot bi se vsa zemlja oddahnila, zadihala iz svobodnih prsi in zavriskala od veselja, da je rešena strašne more...

Kakor okamenela stoji vojska — brez morilnega orožja, brez moči, slabotna, onemogla, premagana, podlegla...

Svet pa s prekipevajočim veseljem v srcih čuti in vriska:

»Vojske ni več!«

In pomlad zaraja veselo in pojoč odhiti naprej, pa obsuje, kamor stopi, vso deželo s cvetjem...

France Žužek:

Poletna.

*Ej, to zlato žitno polje —
v žitu rdeča roža,
ki jo vetrič ljubeznivo boža,
kakor mati ne zna bolje.*

*Ej, to zlato žitno polje —
v žitu petpedika,
ped za pedjo skrivši se umika
prepelica čez podolje.*

*Ej, to zlato žitno polje —
klas se klasu pripogiblje,
in škrjanec se nad njivo ziblje
ter se smeje dobre volje.*

Leop. Podlogar:

Iz zgodovine kranjskih trgov.

6. Lašče.

(542 m, 466 prebivalcev.)

Ob cestni progi Ljubljana—Kočevje, med slavnoznanim Turjakom in Ribnico, leži na položnem griču trg Velike Lašče. To je naj-novejši kranjski trg. L. 1912. je povzdignil avstrijski cesar Franc Jožef (1848—1916) notranjski trg Postojno v vrsto mest. Število kranjskih trgov se je s tem skrčilo. Toda takoj drugo leto se je dopolnilo s tem, da je isti vladar dne 31. majnika leta 1913. povzdignil vas Velike Lašče do časti trga.

Od leta 1848. je v Laščah sedež okrajne sodnije in davkarije. Uradi spadajo pod kočevsko okrajno glavarstvo. Občina šteje 610 prebivalcev; vanjo spada poleg trga še Gorenje Retje (31), Spodnje Retje (28), Srobotnik (45) in Strmec (60 prebivalcev). Prostrano župnijo, ki šteje 3215 duš, oskrbuje župnik z enim duhovnim pomočnikom. Ljudska šola je petrazredna z dvema vzporednicama.

Iz preteklosti tega kraja, ozir. prejšnjih stoletij, nimamo posebno zanimivih podatkov. Láški vikarij Štefan Konič (1781—1795) je sestavil na par listih o preteklosti Lašč kratke črtice, ki se nanašajo na ustna izročila starčkov. Sam pravi, da je slišal vse to, kar piše, iz ust sedemdesetletnih starin. Ti so mu pravili, da se še dobro spominjajo, ko ni bilo okoli cerkve nobene hiše. Vas, ki je spadala k cerkvi, je stala par streljajev pod cerkvijo, ob poti, držeči skozi Láški gozd v Dobrépolje. Nekako med sedanjim trgom in kolodvorom je stalo kakih sedem lesenih, s slamo in

škodlami pokritih hišic. Pri cerkvi je stalo malo župnišče, kjer je prebival od l. 1662. láški vikarij. Ta je v imenu dobrépoljskega župnika upravljal láški vikariat, sedanjo župnijo. Počasi so pa začele rasti hiše v bližini cerkve. Koncem 18. stoletja, ko je zapisal Konič omenjene spomine, je že stala okoli cerkve lesena in slamnata vas, broječa kakih dvajset števil. Svet je bil ondi sploh bolj redko naseljen in slabo obdelan. Ljudstvo se je pečalo večinoma s prodajo lesenih izdelkov, z žganjem apna in solno kupčijo. Mogoče je vzel Levstik, rodom Laščan, ko je pisal Martina Krpana, za vzor tihotapca s soljo, ki vkljub vladni zabrani le naprej skrivaj uganja prepovedano kupčijo, kakega starega láškega očanca iz one dobe? Šele potem, ko je vlada trgovino s soljo popolnoma zatrla, so se poprijeli Laščanje z vso vnemo kmetijstva. Potrebili so gozdove in pustoto izpremenili v rodovitno zemljo. Hiše in gospodarska poslopja so rasla. V bližini prvotne vasi je nastala druga vas; Male Lašče, ki štejejo danes 227 duš.

Leta 1839. je prisilil ribniški komisar Mihael Ambrož, poznejši ljubljanski župan († 25. aprila 1864), okoliške občine, da so začele graditi okrajno cesto od Ribnice proti Laščam. Njegove odredbe pa ljudje niso bili nič kaj veseli. Ponekod je prišlo celo do očitnih odporov. Pritoževali so se okoličani v Ribnici in v Ljubljani, da jih namerava komisar menda s takimi troški in nepotrebnim delom pregnati z gruntov. Celó pri dežel-nem predsedniku so se hudó znašali, »naj komisar, če se hoče voziti v Ljubljano v kočiji, cesto sam dela; zanje so pa ta pota, kar jih imajo, dobra.« Toda Ambrož, odločen, previden in podjeten mož, ni odnehal. Komaj je bila cesta do Lašč gotova, je prisilil sosednje občine, da so začele s cesto proti Turjaku. Do leta 1842. je bila dodelana tudi ta. Sedaj, so mislili ljudje, da bo miroval. Pa ni. Takoj je začel uravnavati cesto po raško-dobrépoljski kotlini, in v nekaj letih je bila gotova cestna zveza med Blokami, Dobrépoljem in Krko. Sedaj se je začelo tudi ljudstvo gibati, ko je prišlo v stik z zunanjim svetom. Nepregledna vrsta vozov se je pomikala ponoči in podnevi na vse strani. Proti Krki so vozili železno rudo v fužine ob reki Krki: v Zagradec in na Dvor pod Žužemberkom. Proti Blokam pa so vozili obdelan les, tramovje in deske. Ob vodah so začele peti hlodoreznice in ropotati mlini. S cestami je prišel v te kraje nov oživljajoči duh, pestro življenje. Tisti, ki v teh časih niso pratikarili in rok držali križem, ampak se lotili dela in izrabili priliko, so si hitro opomogli. Hiše in domovi, ki od nekdanj v tem kraju slové po blagostanju, so nastale v tem času.

Leta 1848. so nehala graščinska sodišča; začeli so se ustanovljati c. kr. sodni okraji. Takrat so premestili tudi sodnijo iz Turjaka v Lašče. To je bila za Lašče spet precejšnja pridobitev. — Osem let pozneje, na pomlad leta 1856., so pa podrli staro cerkev iz leta 1624. Starí zvonik so pustili in ob njem sezidali sedanjo veličastno cerkev. Ravno ob letu je bila nova cerkev srečno pod streho. Pa ob istem času — ravno, ko so nameravali podreti stavbne odre, so Lašče popolnoma pogorele. Ostala je le nova cerkev, tako da je zdaj ona edina najstarejša stavba. Načrt za

to cerkev je izdelal šentrupertski župnik Vincencij Vouk (1855—1868). Zidavo nove cerkve je pa sprožil in vodil, — kakor kaže vklesani napis na cerkvi: »**MatrI CoeLestI Ioannes BroDnIk aC ParocChIanI**« = 1856 — láški župnik Janez Brodnik (1848—1871), doma s Poníkev v dobrépoljski župniji. Ta je zgradel z Laščah tudi novo župnišče (l. 1858.) in šolo. Temeljni kamen novi láški cerkvi je blagoslovil ljubljanski stolni prošt dr. Simon Ladinig 13. majnika 1856. Leta 1857., 25. oktobra, je pa blagoslovil novo cerkev Vincencij Vouk, posvetil pa jo je 16. septembra 1860 škof Jernej Vidmar (1860—1875).

Kakor omenjeno: leta 1857., dne 28. majnika, so Lašče pogorele. Požar je povzročila — tako se pripoveduje — neprevidna gospodinja, ki je spravljala pepel pod slamnato streho v leseno skrinjo. Veter je oživil oglje, zanesel iskre v streho, in nesreča je bila tu. V malo urah so bile Lašče žalostno pogorišče. Upeljenih je bilo 44 hiš in 80 gospodarskih poslopij.¹ Ostalo je le 8 bornih kočic zunaj vasi in toliko kozolčkov. Tako je potem sedanji trg začel rasti čisto iznova na pogorišču iz leta 1857. Nove hiše niso bile več lesene, ampak vse od kraja zidane. Stari ljudje so pa pomnili še tudi velik požar iz leta 1828. Strašili so drug drugega, da gre v tretje rado, in zato so, da bi se taki nesreči lažje izognili, zidali hiše tako, da so bile razstavljene kolikor mogoče na daleč vsaksebi. Še prej enkrat so bile namreč Lašče tudi pogorele, namreč 1. aprila 1699. Takrat je pogorela cerkev in župnišče, ker vasi takrat — če se smemo zanesti na omenjeno poročilo vikarija Koniča — še ni bilo.

Prav je, da gremo zdaj na tem mestu preko tega poročila nazaj in pogledamo, kaj nam povedó zgodovinski viri o tem kraju in okolici zanesljivega pred to dobo.

(Nadaljevanje.)

¹ Danica 1857. 93.

Aleksandra Krastovska:

Otrokove oči.

Lepo je deviško cvetje,
ko ga boža žarek zlat,
lepo drobniĥ ptic je petje,
ko poraja se pomlad.

Lepo so noči dekŕteĥo,
ko jih lunin svit srebri,
lepe rože so žareĥe,
ko poletje jih zori.

Toĥa lepše kakor cvetje,
rože rĥeĥe, ĥar noĥi,
lepše kakor mladoletje
so otrokove oĥi.

Ivan Langerholz:

Naši izleti.

II. K Svetemu Joštu!

Ni smo hribovci. Še enkrat povem: Pot v hribe nas manj utruja kakor pot po beli cesti. Zato smo se leta 1919 premislili: Šli bomo kar čez cesto pa spet v hrib! Ali kam? Zopet nas je rešila šola iz zadrege. Učili smo se o trpljenju Gospodovem. Pri tej priliki so našeli otroci nekaj spominov, ki jih imamo na to trpljenje: zvonenje vsak petek ob tretji uri popoldne, sveti križev pot v cerkvi, Kalvarije (to je sveti križev pot zunaj cerkve) v Škofji Loki, v Smedniku, v Kamniku in drugod, svete stopnice pri Svetem Joštu. In tedaj je bilo sklenjeno:

K Svetemu Joštu gremo!

»Kdo je bil že tam?«

Vse tiho. Oddaleč ga pač vidimo vsak dan. Samo včasih ga zakrije gosta megla pa ne za dolgo. Zato je bil kar hitro narejen naš sklep: K Svetemu Joštu gremo!

To je bilo potem spet govorjenja in prošenj, zlasti ker so prejeli otroci pri tem sklepu še neko obljubo. — Kakšno pač? — Nak! Teža ne povem. Sami morate uganiti, ko boste vse to prebrali.

Tiste dni je hodila Posečnikova Micika vsa v skrbeh za atom, obetala jim za vse življenje, kako bo pridna, in ponavljala je venomer svojo prošnjo: »Ata, no — ata, no — ata, no«, dokler niso izrekli ata odrešilne besede: »No, pa naj bo!« Zatajila je Micka celó pred vso hišo, da jo boli noga; šele na odhodni dan je nekje sredi pota po tihem in na skrivnem pošepetala Birtovi Angeli: »Ti ne veš, kako je mene v nedeljo ožulil čevelj!«

Sicer smo pa vsi težko čakali, kda' bo prišel dan svetega Primoža. Dnevi so bili res kakor tedni. Vsak je bil neusmiljeno dolg. Kljub temu, da je odtrgal Štefucov Gabriel vsak dan kar po dva listka naenkrat od stenskega koledarja, se dnevom ni nič poljubilo, da bi malo pohiteli.

Ali, kdor čaka, dočaka. Ta pregovor je zeló resničen. Vsaj mi smo se prepričali, da je resničen.

Jutri!

Kako sladka je ta beseda! Jutri!

»Danes pojdite zgoraj spat, da boste jutri lažje vstali,« se je glasilo v šoli zadnje naročilo.

Zgodaj spat! Da, ko bi mogli! Ali, kdo bo spal, ko je srce polno strahu in polno upanja! Kdo?

Vsi smo bili točno že ob 4. jutranji uri zbrani na določenem mestu. Nobenega čakanja ni bilo treba. Prav tako! Zdaj pa v božjem imenu na pot!

Čez dve uri smo bili že v Bukovščici. Tam smo si mimogrede ogledali cerkvico svetega Klemenca. Ta svetnik ima z nami Slovani nekaj zveze. Sveta brata Ciril in Metod sta namreč našla v daljnem Kerzonu njegove koščice — tja je namreč tega svetega papeža pregnal rimski cesar Trajan — in te svete ostanke sta prenesla v Rim.

Ali mi bodo začeli moji junaki in junakinje pešati? Kaj bo to? Par jih že oprašuje, če bomo kmalu pri Svetem Joštu.

»Sedaj bomo začeli šele lezti v hrib...«

In kakor bi dobili naši romarji nove noge, tako se je poživila njih hoja, ko smo stopali v strmi breg proti Čepuljam. Odtam pa ni več daleč do vrha. Kmalu smo bili pri cerkvi.

Potem smo bili pri sveti maši, opravili pobožnost na svetih stopnicah, kakor se spodobi za vernega obiskovalca tega romarskega kraja. Potem je bilo treba malo privezati duše, zakaj na skoro štiri ure dolgi poti postane vsak človek lačen in žejen. Za vsem tem pa je dobilo še tudi oko svojo pašo. Imeli smo prekrasen razgled. Zlasti gorenjska stran je ležala pred nami v vsej svoji lepoti. Naklo, Besnica in drugi kraji so bili kar pred nami: lahko bi jih bili zagrabili z roko. V daljavi je slonelo našim ljudem priljubljeno Ljubno, in brezijanski zvonik je kazal, kje stoji krona naših božjih poti, Brezje. Kdo bi naštel imena vseh krajev, ki jih tu zapazi romarjevo oko! Najbolj so se pa ozirala otroška očesa nate, prestolnica Slovenije, bela Ljubljana! Ti pa si zakrila pred njimi svoje obličje v neprodirno obleko močvirske megle... Zato smo pa ondaj sklenili, da te pridemo enkrat pogledat od bliže. Pri Svetem Joštu je bila že pred dobrimi sto leti zelo obiskana božja pot. Zdaj se pa število romarjev vedno bolj krči.

Kakor mnoge druge, je tudi to božjo pot zatrl avstrijski cesar Jožef II. Ta cesar je imel to grdo napako, da se je bolj brigal za cerkvene zadeve kakor za svoje vladarske. Zlasti samostanov in božjih potov ni mogel videti. Napravil pa je s to nerodnostjo mnogo škode — obilo dragocenih samostanskih knjižnic je bilo ondaj uničenih. Koristil pa ni s svojo močrostjo nikomur nič.

Pri cerkvi šentjoški so znamenite »svete stopnice«. Te stopnice spominjajo vernike na tiste stopnice, po katerih je Pilat peljal Jezusa, ko ga je pokazal ljudstvu z besedami: »Ecce homo! — glej človek!« Ta prizor nam kažejo tudi kipi nad glavnimi cerkvenimi vrati. Prave svete stopnice so zdaj v Rimu. Tem podobne stopnice pa narejajo tudi drugod po svetu. In take so tudi šentjoške.

Znamenit je pri Svetem Joštu tudi veliki zvon. Celo vojska mu je prizanesla. Vlit je iz turških kanonov. To nam pove tudi napis na zvonu. Sestavil ga je naš prvi pesnik Prešeren. Glasi se:

Moj bron je najden bil v dnu morja,
ko Turčije kraljestvo v Heladi končal je Navarin.
Ga kupi romar, ga Samasa v zvon prelje,
glasim zdaj božjo čast iz svet'ga Jošta lin.»

Helada je sedanje Grško. Samasa se piše rodovina, ki je dolgo časa imela zvonarno v Ljubljani.

Skoro ni treba praviti, da smo ta zvon počastili s svojim obiskom.

Kadar je človeku prijetno, na čas hitro pozabi. Zato tudi naši otroci niso radi slišali klica: »Naprej!«

Naprej? Ali mar ne nazaj? — Nikakor! Nova prijetnost nas čaka. Zdaj gremo pa na postajališče Sveti Jošt, ki stoji globoko doli pod nami, tik ob Savi. Od tam pa z železnico do Škofje Loke. To bo spet nekaj prijetnega, nekaj novega za naše otroke!

Pravočasno, še pol ure prezgodaj, smo prihiteli na postajališče. Tam smo imeli čas, da smo si bolj od blizu ogledali Savo! Kako lepa je, biserno zelena je njena voda! In kako mogočno teče! Vse drugače kot vode po naših grapah, kot Luša, ki zbira vode naših grabnov in kotanj in jih vodi v Soro. Nekaj naših dečakov je moralo pomočiti svoje prste v Savo, da so imeli vsaj en spomin od nje: s prstom sem se pa le Save dotaknil!

Ali naj še povem, da je nas skoro zalezovala nesreča? Prav res! Miklovčeva Francka bi se nam bila dvakrat kmalu ubila. Pa njen angel varih je bil močnejši ko nesreča. Francka je ostala živa. Malo smo jo pokregali, pa to se že preboli...

»Že gre, je že tukaj!«

Oba klica naenkrat! Bližal se je vlak. Stopili smo v voz in se mirno pogovarjali o tem, kaj smo danes doživeli.

»Ja, saj se že peljemo!« zakliče naenkrat Ozebkov Urban, ko je videl, kako leti drevje mimo nas. Res smo se že peljali. Na obeh straneh voza so stali pri oknih naši mladi in gledali in se čudili, kako hitro vozi železniški konj. Kar naenkrat — komaj smo se malo zavedeli, smo bili že v Škofji Loki. Oh, škoda!

»Zdaj ste šli pa spet peš domov« — bo kdo rekel. »Ali ste bili kaj na boljšem od lanskega leta?«

Smo bili, smo bili! Letos smo jo bolj pametno uravnali. Očetje in bratje naših izletnikov vozijo na škojološko postajo ogleje, les in drugo tako ropotijo. Pa smo doma parkrat rekli: »Ata, no — ata, no —; Franceli, no — Francelj, no!« In šlo je. Vsi so nas drage volje počakali. Naložili smo se na vozove, pa se peljali proti domu. To je bilo vika in krika!

Vozniki so potem tožili, da so jih tri dni bolela ušesa. Ni čudno! Kdor veliko vidi, ve veliko povedati... Izkričati se pa tudi mora ob ropotu voz.

Maksimov:

Mati in dete.

(Po narodnem motivu.)

Materi umrje dete
v letih angelsko-nedolžnih,
in zakopljejo ga v zemljo
blagoslovljeno kraj cerkve.
Mati hodi na grobišče,
plaka vroče za edincem,
plaka, k nebu roke vije,
kliče detece v bolesi.

Tretji dan ob zori rani
mati žalostna opazi,
da iz groba mrtvo dete
pomolilo je ročico...
Pomolilo je ročico
in je ni več odtegnilo — —

Kaj naj to pomeni?

Mati žalostna napoti
se po daljnih božjih potih,
da za moder svet povpraša
pri možeh učenih, svetih.

Mož-puščavnik pa odkrije
sklepov božjih ji skrivnosti:
Detece z ročico malo
je udarilo v življenju
v šali svojo mater v lice —
a pokarano ni bilo.
In zdaj mrtvo odpuščenja
svojo dobro majko prosi.

Mati se na grob povrne,
prosi roki odpuščenja,
ker pozabila v življenju
je pokarati nje zmoto.

Roka v grob se spet je skrila,
materi pokój vrnila.

Francka Zupančič:

Pajek.

kotu mojega okna je začel razpenjati pajek-križavec svoje mreže. Doslej se mi je dozdevala družina pajkov najbolj zatiranja vreden mrčes, in v prvem hipu sem bila že pripravljena, da mu uničim začetno delo, pa naj ga že tudi nastavi na kakem drugem koncu, kjer ga ne vidim.

Toda čimdalje sem ga opazovala, tembolj me je zanimal. In zdaj sva že prijatelja. Lovim mu muhe in nastavljam mu jih v mrežo. Komaj je nastavljena, že prihiti križavec, jo zastrupi in umori z votlimi kaveljčastimi zgornjimi čeljusti, ki se na koncu poceja iz njih strup iz posebne žleze. Potem ji izsesa kri in otrese prazne mešine, kakor ste jih že gotovo kdaj videli pod kako pajčevino.

Časih mu pa malce ponagajam. Položila sem mu že list na mrežo. Takoj je prihitel in ga jezno odvrzel, da se je celo na drugem koncu pretrgala mreža. Drugič sem mu prinesla oso. Prebrisanec je naredil v mreži luknjo in jo pustil pasti. Kdo mu je pač povedal, da osa piči?

Že stari Grki so občudovali umetno prejo pajčevin. Pravljičica pripoveduje, da je učila umetnost ljubeča boginja Palas-Atena deklico Ariadno presti in tkati. Nenavadna spretnost te učenke pa je povzročila, da se je deklica prevzela in v svojem nehvaležnem ponosu pozvala svojo učiteljico k tekmi v priučeni umetnosti. V kazen za to oholost pa je bila deklica izpremenjena v pajka in mora odslej vedno in vedno presti.

Pajek-križavec ima na spodnji strani zadka šest predilnih bradavic. Vsaka teh je prevrtana z nešteti luknjicami kakor sito. Iz teh luknjic se cedi lepljiva snov, ki jo pajek izvleče s premikanjem v nit. Te niti se trdijo v zraku. Z nogami jih prileplje na pripravna mesta tako, da nastane najprej vnanji obod — nekak mnogokoten okvir za mrežo. Potem napravi mrežine prečke od nje sredine na vse strani. Dalje preplete še te niti z drugimi lovskami.

Pajek je znan kot vremenski prerok. Če ždi mirno na mreži ali v svojem koticu - skrivišču, je pričakovati lepega vremena. Ob vlažnem vremenu pa se skrrije v zemljo ali pa je obrnjen z glavo v ozadje svojega skrivišča.

Križavec ne stori človeku nič žalega, pač pa mu koristi s pokončavanjem škodljivih žuželk, zlasti nadležnih muh. Njegove nelepe vnanjosti pa ne upoštevaj! Tudi Bog ne gleda na nelepo oblačilo in na vnanjost, ampak na dobro srce. Bodimo dobri napram vsem živalim, ker so stvarstvo božje in čutijo kakor mi, lakoto in žejo, bol in radost. Pokončevati pač smemo škodljive živali, ali trpinčiti ne smemo nobene.

J. E. Bogomil:

Za brata.

Stanko z Dóbrove je hodil v mestne šole. Semintja, kakšno nedeljo, je prišel tudi malo domov. Ni mu bilo ravno dolgčas v mestu, a — po pravici povedano — lačen je bil večkrat...

Sredi maja je bilo, da je zopet prišel domov. Pravil je, kako se mu godi v Ljubljani in v šoli. Tudi to je omenil, da mora urediti zbirko raznih hroščev, metuljev in drugih žuželk. Čim več jih bo nabral, tem boljši red bo prinesel po kresu domov. Takó trdijo tisti, ki gospoda profesorja za to reč dobro poznajo.

»Ohte no!« je zagodel oče ob peči.

»Čemu ti bodo taki mrgolinci? Ali jih imaš ali ne!« je zatarnala mati ob šivanju. »Samó, da čas ubijate in da denar gre!«

Njegov brat Mirko se pa ni dal oplašiti. Poskočil je na noge: »Stanko, nič se ne boj! Kolikor boš hotel, ti bom pa nalovil takega drobžala!«

»Lovil bi ti že! Ali kaj, ko pa ne znaš s temi živalcami napraviti, kakor je treba.«

»Ali pa ti znaš?«

»Znam, znam!«

»Pa mi enkrat pokaži!«

Stanku se je posvetilo. Saj res! Čemu bi pa nosil svojo učenost sam v glavi, zakaj bi jo pa skrival pred bratom?

Pové torej bratu, kje bo dobil takega in takega, kje tega, kje onega hrošča. Eni se držé bolj gozda, druge bo pa našel na cvetju, po njivah, ob vodi ali celó v vodi. Pokaže mu tudi, kako jih mora končati, da jih ne bo preveč mučil, ali, da jih ne bo preveč razdrobil in pokvaril. Dobita tudi primerno posodo in nalijeta vanjo špirita. V to tekočino naj Mirko potaplja hrošče, pa bodo kmalu potonili. Iz previdnosti naj jih pa hrani en cel dan v steklenici. Potem pa naj jih nabode skozi desno krilce na tanke bucike in jih postavi vrstoma v leseno škatlo. Enako mu tudi pokaže, kako naj ravná z metulji. Metulja pa ne sme deti v špirit. Umoriti ga mora s tem, da mu lahno stare oprsje, potem ga pa razpne na za to pripravljeno desko. Tudi táko desko sta hitro za silo pripravila: kar z nožem sta jo toliko izrezala, da se je lahko položil v izdolbino metuljevega života, po deski pa razpela metuljeva krila. Pa paziti mora, da metulju preveč ne izbríše tistega prahu, ki ga ima na svojih krilih.

Mirko je res postal žužkolovec. Kjer je hodil, povsod je pazil in gledal, da bi kaj ujel za Stanka.

Tisto leto se mu je vrlo dobro godilo. Če je prišel prepozno domov, ko so ga poslali v mesto, ni bil kregan. Pokazal je samo na bogastvo svojega lova, pa je bil rešen vsega hudega. Če je prišel domov zamazan,

»Ali te imam?«

raztrgan, opraskan po rokah in po obrazu, včasih celó brez klobuka, je samo povedal, kako mu je nagajal kak posebno pisan metulj, pa je bilo vse dobro. In če je prebrodil križem vso travo po travnikih in ob njivah, je bilo dosti, da je le zinil besedo »Stanko«, pa je šlo godrnjanje vsaj brez vihre mimo njega. Še kak boljši prigrizek je včasih dobil tiste dni.

Skoro je Mirko natihem želel, naj bi hodil Stanko vsaj tri leta v tisto šolo, kjer zahtevajo lov na hrošče, na metulje in na druge »mrgolince«, kakor so jim rekli mati.

Nevoljen je prišel domov le tak dan, ko mu je ušel kak posebno lep metulj ali hrošč. Že se je ponesel: »Ali te imam?« pa ga je iskal včasih pod klobukom, pod kamizolo, v grmovju in travi. Nikjer nič! Tak dan je pa iz srca zaželel, da bi bila Stankova »mrgolinska šola« že skoro za deveto goro.

M. Fontana d. C.

Južni oblaček.

Bel oblaček je od juga
veter k nam prignal,
in nad nami ta oblaček
je obstal.

Prišli k njemu drugi bratci,
beli, lahkokrili,
in ga radovedno — bratca z juga —
obkolili.

Spraševali ljubeznivo
so ga od gorá
in dežel na jugu solnčnem
in morjá — —

Oblaček ni jim odgovoril,
žalostno je zrl na nje,
bridko je bolest občutil
in gorjé.

Solza kanila oblačku,
kaplja biserna
Jaz razumem jo, to solzo,
solzo od morjá.

Rad. Peterlin-Petruška :

Bolna Majdica.

Mala Majdica v bolnici
leži bolna v posteljici,
ata ni pri nji, ne mame,
da poljubčka jo, objame.

Zunaj vse že noč pokriva,
vse že spava, vse že sniva.
Majda le ne more spati,
s punčko začne kramoljati:

... S punčko Majda spi, miruje,
v spanju nima nič nadlog,
saj nad njo njen angel čuje,
in z nebes jo gleda Bog.

„Ah, ti moja Zlatka,
punčka kodrolaska,
le polegaš in si skratka
prav brez vsega haska.

Več ne boš brez dela!
Ker ni moje mame,
pa s seboj bom spat te vzela,
da me strah ne vzame!“

Modrost v pregovorih, domačih in tujih.

Ljudje.

Vsem ljudem ni moč ustreči,
Vsem ljudem še Bog ne naredi prav.
Ljudje imajo enega Boga, pa ne ene
glave.

Ene vrste ljudje radi skupaj leté.
Ljudje veliko govoré in še več lažejo.
Ljudje o ljudeh govorijo, volkovi o
volkovih tulijo.

Ljudje pred nami tudi niso bili norci.
Ljudi spoznaš na semnju, ne v cer-
kvi.

Ljudje se srečujejo, hribi pa ne.
Ljudem, ki visoko stojé, se ne vidi
grba.

Še pametni ljudje vodo kalé.
Kogar ljudi ni sram, ta se tudi Boga
ne boji.

Kar se dá vragu, ljudem ne rabi.
Ko bi ljudje ne mrlí in se voli ne drlí,
bi svet podrlí.

Ljudje, na katerih trava raste, so naj-
boljši.

Pošteni ljudje — slabi godci.
Pošteni ljudje vode ne kalé.
Veseli ljudje ne zdehajo.

Pobožni ljudje si niso sosedej.
Pobožni ljudje nimajo ušes.
Učeni ljudje pišejo grdó.

Učenih ljudi otroci so redko dobri.
Le modri ljudje malo govoré.
Mladih ljudi veliko pomrje, stari

pa vsi.
Več ljudi se preobjé kot od lakote
umre.

Lahko je iz kože drugih ljudi jermena
rezati.

Niso vsi ljudje — ljudje.
Drugih ljudi krave zmeraj boljše mol-
zejo.

Drugi ljudje, druge glave.

Drugih ljudi odeja mene nič ne greje.

Drugih ljudi grba se bolje vidi ko domača.

Revni ljudje morajo jesti, kar imajo; bogati, kar hočejo.

Revni ljudje imajo daleč domov.

Pri revnih ljudeh se kokoši, pri bogatih hčere ne postarajo.

Revni ljudi preišči in bogatih ljudi otročiči so kmalu zreli.

Revni ljudje živé od tega, kar snedó.

Revni ljudje ne zamenjavajo ključev.

Revni ljudem je tudi vinar denar.

Revni ljudje kuhajo z vodo.

Bolehni ljudje najdlje živé.

Neumni ljudje imajo najdebelejši krompir.

Hudobni ljudje in novi plugi so najbolj spravljani v zemlji. (Dalje.)

Drobiž.

Bog pomaga! — Na zdravje! voščimo, kadar kdo kihne. Pravijo, da se je vpe-ljala ta navada l. 750, ko je bil zrak po svetu tako strupen, da je vsakdo umrl, kdor je kihnil. Takratni papež Pelagij II. da je ukazal, naj vošči vsak kristjan svo-jemu bližnjemu, kadar kihne, ali božjo pomoč ali zdravje. Toda že tudi Grki in Rimljani so pozdravili tistega, ki je kihnil. Rimski pisatelj Plinij pravi, da po-meni srečo, če kdo kihne na desno; ne-srečo, če na levo. Živel so Rimljani v veri, da napoveduje kihanje bodoče reči, zato je želeli človeku sreče. Židovski učenjaki menijo, da je bilo kihanje že od Adama sem nevarno, in da so že ob času očaka Jakoba pozdravljali z »Bog po-maga!« Rabbi Charkum pravi: »Od ti-steža dne, ko je Bog ustvaril nebo in zemljo, ni bil noben človek varen živ-ljenja, če je kihnil, dokler ni Jakob pro-sil Boga, naj to zlo odpravi. Bog je usli-šal molitev in odvezel bolezen, a zavezal je človeka, da vošči bližnjemu, če kihne: »Bog pomaga!«, da se smrt spremeni v življenje.« Cesar Tiberij ni nikoli opustil, da vošči srečo tistemu, ki je kihnil, a je tudi zahteval, da jo voščijo njemu, če kihne. Celo odredbo je izdal, da mu na

poti voščijo srečo, če v vozu kihne, da ga ne zadene izven doma kaka nesreča. Če kihne kralj na Monomótapi, mu vošči-jo vsi navzoči srečo tako glasno, da sli-šijo strežaji v predsobi. Ti zakličejo vo-ščilo ljudem na cesti, a ti ga sporoče drug drugemu, dokler ne zvé vse mesto. Če v deželi Siamski kdo kihne, mu vošči-jo: »Naj Sodnik najvišji le dobro čita v svoji knjigi o Tebi!« Imajo namreč vero, da najvišji Sodnik v nebesih nepretrgoma listi po knjigi življenja in čigaver ime pogleda, tisti takrat kihne. — Posebno važnost nekateri pripisujejo okolščini, če kdo tešči kihne ali če trikrat zapored kihne. »Res je!« pravijo, če kdo trdi in potem kihne.

Statistika prebivalstva Jugoslavije.

Ravnateljstvo statističnega državnega urada v Belgradu je izdelalo enotno sta-tistiko za celo kraljevino Srbov, Hrvat-ov in Slovencev. Iz nje povzemamo sle-deče podatke:

Število prebivalcev dne 1. febr. 1921 je bilo:

1. Srbija (severna in južna): moških 2,020.547, ženskih 2,136.683, vsega 4,157.230.

2. Črnagora: moških 86.595, ženskih 86.364, vsega 172.960.

3. Bosna in Hercegovina: moških 952.677, ženskih 923.866, vsega 1,876.543.

4. Dalmacija: moških 149.925, ženskih 151.421, vsega 301.346.

5. Hrvatska in Slavonija: moških 1,262.609, ženskih 1,329.251, vsega 2,591.860.

6. Medmurje: moških 47.968, ženskih 49.977, vsega 97.945.

7. Otok Krk: moških 9.831, ženskih 11.088, vsega 20.919.

Slovenija: moških 505.645, ženskih 552.819, vsega 1,058.464.

Banat: moških 234.868, ženskih 245.951, vsega 480.819.

10. Bačka: moških 407.971, ženskih 427.825, vsega 835.796.

Vsega skupaj: 5,678.637 moških, 5,915.245 ženskih, 11,593.882 prebivalcev.

Prebivalstvo nekaterih delov Dalma-cije, v katerih zaradi okupacije ni mogel biti popis pravočasno izvršen, ni vpisano v zgornje številke. Tako tudi ne prebi-

valstvo-Kovčičke srenje ter mest Vel. Bečkereka in Bele cerkve v Banatu, mesta Šabca in občine Ruĝovske v Srbiji in občin Kosovoluške in Danilovgradske v Črni gori, za katere ravnateljstvo ni dobilo pravočasno podatkov.

Na podlagi teh podatkov o prebivalstvu je gostost naseljenosti poedinih pokrajin na kvadratni kilometer sledeča:

V severni Srbiji okoli 54 preb.

V južni Srbiji 32 preb.

V Črni gori nekaj čez 17 preb.

V Bosni in Hercegovini 36 preb.

V Dalmaciji 23 preb.

V Hrvatski in Slavoniji okoli 61 preb.

V Medmurju 125 preb.

V Sloveniji okoli 63 preb.

V Vojvodini okoli 68 preb.

Za kakšno ceno so pred 400 leti zidali. L. 1520. so sklenili v Crngrobu, da bodo samo podajšali cerkev za 18 m, približno za 14 m jo razširili in ravno toliko zvišali. Zvonik je zunaj širok 10'7 m, zidovje je približno 3 m debelo; visok je bil pa ondaj zvonik ravno toliko kakor cerkev. Za kar je zdaj višji, so ga prizidali v l. 1666., kakor pove letnica nad linami. Delo pri cerkvi in pri zvoniku je prevzel mojster Jurko iz Škofje Loke. Kaj menite, za koliko? Za celih 700 goldinarjev! Tako govori pogodba, ki je še ohranjena. Skoro neverjetno to, če se spomnimo cen današnjih dni. In koliko je moral mojster Jurko narediti za ta denar! Kamenje za cerkveni obok je moral na svoje stroške lomiti in obdelati, in to v Moravčah. Iz tega denarja je moral plačati tudi vse delavce itd. Zidati je začel v aprilu l. 1521.; dodelati je pa moral stavbo v treh letih. Med tem časom ni smel prevzeti nobenega drugega dela. Premoženje in življenje je moral zastaviti, da se bo držal pogodbe. Ako bi delo opustil, bi se v nobeni krščanski deželi ne mogel opravičiti, in ravnalo bi se z njim kot z možem brez poštenja. — (Po Izvestjih muzejskega društva let. II. str. 153—155.)

Najstarejši človek na svetu je prišel pret. leto pogledat Pariz. To je Turek Djuro Chemdin. Že dolgo je želel, da bi videl to mesto; pravi, da ga je že vleklo v Pariz ondaj, ko je čul govoriti o Napo-

leonu I. Ta Turek ni namreč nič manj star nego 146 let. V svojem potnem listu ima zapisano letnico 1775 kot rojstno leto. Vkljub svoji visoki starosti še hodi čvrsto pokonci, dobro slíši in vidi, tudi spomina je še prav jasnega.

Največji svetilnik na svetu. Francoska vlada namerava postaviti za zračno plovbo svetilnik, ki naj bo največji na svetu. Stal bo na okrog 500 m visokem vrhu Mt. Afrique nekako 12 km od Dijona. Njegova luč bo z močjo enega milijona sveč svetila skozi 8 leč 320 km daleč. Svetilnik je namenjen za zračni promet Pariza z jugom. — Francozi grade blizu Le Bourgeta tudi letališče, ki bo menda največje v Evropi.

☉

Uganke.

Kako se zapiše 100 s stamimi deveticami?

$\frac{1}{10} 66$

☉

Rešitev rebusa v 3.—4. šte. »Vrtca«:

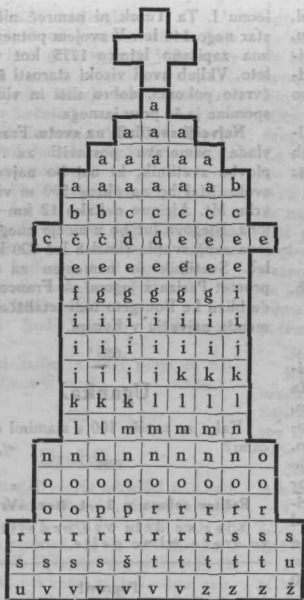
Kjer se dela vse nedelje, tam se sreča mimo pelje.

Popravi!

V Ks. Meškovi pesmi na str. 39, št. 3.—4., sta ostali dve tiskovni napaki. V 11. vrstici beri »njen« mesto »njo«, in v 25. vrstici »Gospoda« mesto »gospoda«! — Na str. 48, 1 kolona, vrstica 18 čitaj »s o č n o« mesto »točno«.

Listnica uredništva.

Ivo Z.: Na ritem premalo pazite in ga menjavate po lastni potrebi in nič iz lepotnih ozirrov. Ob priliki priobčimo spis. — U. M.: Pustite ta posell! Ni vreden papirja. — G. J. Č.—ž.: Nekaj poprav bi bilo nujno treba, pa bi priobčili, dasi bo mladini malo težko umljivo in mora biti prej dožodek ugotovljen. — V. Sk.: Prozo porabimo, a je vedno stiska za prostor. Hvala lepa! — A. T.: Ko bi bila le snov malo bolj izvirna ali vsaj misli nove, saj oblika je še dosti čedna! — Vojnimir: To ni poezija! — P. Šm.: Vaše še manj. — Miladin: Preveč fabricirate, premalo izbirate. — Nekateri rešilci nam pošljejo rešitve prepozno, ko je list že zdavnej stavljen. Preberite koncem rebusa ali uganke objavo: samó 14 dni po izidu lista se sprejemajo rešitve. Naslov: Uredništvo »Vrtca« (ali »Angelika«), Rova, p. Radomlje.

Po sredi dol bereš ime svetnika.

A. Bernard:

Besedna uganka.

Soglasnik,
 pozdrav,
 gozdno drvevo,
 kar je vsak rokodelec,
 novodošli vojak,
 z njo narediš ogenj,
 rastlina,
 moško krstno ime.
 del ust,
 mesto v Jugoslaviji,
 hudodelec,
 število,
 gora v Sloveniji,
 priprava za polet,
 del Slovenije,
 država,
 svetnik,
 obrtni kraj na Gorenjskem,
 zavod v Ljubljani.

Rebus.

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 14 dni po izidu lista — v prihodnji številki.)